کورد وتورك و ئەمریكا و هاوكێشەی نوێی ڕۆژهەڵاتی ناوین

دیار غەریب
Diyar_helmet@yahoo.com
2006-10-16

وەكو بابەتێكی ماتماتیكی و ژیانیش هەر هاوكێشەیەك كە دروست دەبێت یاخود دروست دەكرێت ، ئەگەر هاوسەنگ نەبێت ئەوا پێی دەوترێت هاوكێشەیەكی ناجێگیر و لاسەنگ و پێویستە كار بكرێت بۆ هاوسەنگ كردنی هەتا جێگیر بێت . زانست و ئەزموونی ژیانیش ئەوەیان سەلماندووە كە هاوكێشە لاسەنگەكان تەمەنیان كورتە و زوو هەڵدەوەشێنەوە . ئەوەی لێرەدا مەبەستمە باسی بكەم هاوسەنگییەكانی هێزە لە ڕۆژهەڵاتی ناویندا و ئەو هاوكێشانەیە كە هەتا ئێستا هەبوون یان ئێستا باس لە بوونیان یاخود دروستبوونیان دەكرێت . ئاشكرا بوو ئەو هاوكێشەیەی كە لە دوای شەڕی یەكەمی جیهانییەوە و بەتایبەتی دوای پەیمانی لۆزان(1923-1924) و برۆكسل (1926) ەوە دروستكرا .

كورد تێیدا یەكسان كرابوو بە سفر ئەمە بەزمانی ماتماتیكی و بە زمانی سیاسیش نكۆڵی لە بوونی كورد كرا و نەخرایە ناو حساباتەوەو ئەمەشیان بۆ چووە سەر و كوردیش لەبەر ئەوەی كە خاوەنی هێزێكی ئەوتۆ نەبوو نەیتوانی ببێتە ئاستەنگ لەبەردەم جێبەجێكردنی ئەم هاوكێشەیەدا. بێگومان پاراستنی ئەم هاوكێشەو هاوسەنگییە لە بەرژەوەندی سەرجەم هێزە هەرێمی و جیهانیەكاندا بوو، هەر بۆ ئەمە بە گشتی لە هەوڵی پاراستنیدا بوون و دەیانپاراست و هاوسەنگی ئەم هاوكێشەیەش هەتا كۆتایی سەدەی ڕابردوو پارێزرا ، ئاشكرایە لە ماوەی ڕابردوودا گەلێك جار كورد خواستی كەئەم هاوكێشەیە هەڵبوەشێنێتەوە و جێگەیەكی بگرێت لە هاوسەنگی نوێدا ، بەلاّم هەم لەبەر بارو دۆخی خودی گەلی كورد و هەم لەبەر بارودۆخی هەرێمی و جیهانی بە گەلەكۆمەو پلانی هەرێمی و جیهانی و بەرگەنەگرتنی بزوتنەوەی كوردی لەبەرامبەر ئەو گەلەكۆمانەدا ، ئەوا جارێكی تر كورد یەكسان دەكرایەوە بە سفر و هاوسەنگی هاوكێشەكە بەردەوام دەبوو.

لە كۆتایی سەدەی ڕابروودا ، ئەو بارودۆخەی جیهانی و هەرێمییەی كە دروست بوو و لەگەڵ ئەو ئاستەی كە تێكۆشانی گەلی كورد پێی گەیشت، بەتایبەتی لە باكوری كوردستان بەڕێبەرایەتی (PKK) بوونە هۆكارر بۆ ئەوەی جارێكی تر ئەو هاوكێشەیەی ڕابردوو نا جێگیر ولاسەنگ بێت ، چونكە زۆربەی هێزەكانی ناو ئەو هاوكێشەیە سەنگیان گۆڕاوەو كوردیش ژمارەی (سفر) ی بۆ خۆی پەسند نەكرد و بووە بە ژمارەیەك و خواستی جێگەی هەبێت لەو هاوكێشەیەدا ، ئەمە وایكرد كە هێزە هەرێمی و جیهانییەكان بكەونە هەوڵدان بۆ ئەوەی كە جارێكی تر كورد یەكسان بكەنەوە بە سفر ، بەلاّم ئەوەی دەركەوت وەكو ئەنجام ئەو هێزانە ئەمجارە نەیانتوانی بگەنە ئامانجی خۆیان ، ئەمەش وایكردووە كە زۆربەی ئەو هێزانەو بەتایبەتی ئەمریكاو هاوپەیمانەكانی كە ئەمڕۆ لە هەرێمەكەدا نوێنەرایەتی هێزە جیهانییەكان دەكەن ، ناچار بن كورد بەهەند وەربگرن (بێگومان گەلێك فاكتەری تر هەن كە بوونەتە هۆكاری لاسەنگی ئەو هاوكێشەیە بەلاّم لێرەدا من زیاتر لەسەر لایەنی كورد ڕادەوەستم) هەر بۆ ئەمەش لە پرۆسەی گۆڕانی ڕۆژهەلاّتی ناویندا وەكو لایەنێك سەیری دەكەن و حساباتی لەسەر دەكەن. لەم ڕوانگەیەوە یە لە دوای پرۆسەی ئازادی ئێراقەوە ئەمریكا بەگەرمی وەلاّمی داخوازییەكانی توركیا ناداتەوە سەبارەت بە لێدانی سەربازی لە(PKK) .

لەم ململانێ و كێشمەكێشەدا و بەتایبەتی دوای ڕوخاندنی رژێمی سەدام و بەردەوامی نا ئارامی لە ئێراقدا و ئەو ئاستەنگیانەی كە ئەمریكا و هاوپەیمانەكانی لە جێبەجێكردنی پلانەكانیاندا ڕووبەڕووی بوونەوە لە ئێراق و ڕۆژهەلاّتی ناویندا ، بوونی ئێران و كۆمەڵێك هێز و لایەنی كۆنەپارێز و داخراو بە ڕووی بە ڕووی ئەمریكادا لەم هەرێمەدا و خۆسەپاندنی كورد بەگشتی و (PKK) بەتایبەتی وەكو هێزێكی مۆدێرن و كراوە بە ڕووی گۆڕانكارییدا و پێگەی توركیا وەكو هاوپەیمانێكی كۆنی ئەمریكا و تا ڕادەیەك كراوە بە ڕووی گۆڕانكارییەكاندا (بەلاّم بە بێ پەسندكردنی كورد لە گۆڕان و هاوكێشەی نوێدا) ئەمریكای خستۆتە نێوان چەند بژارێكەوە كە ئەمانەن :

بژاری یەكەم ئەوەیە ئەمریكا دەست لە كورد بەربدات (كە ئەمە داخوازی توركیایە) و تەنیا بە هاوپەیمانی توركیا لە ناوچەكەدا كار بكات بۆ سەر لە نوێ بونیادنانەوەی هاوسەنگییەكان ، كە ئەمەش تا ڕادەیەك بۆ ئەمریكا زەحمەتە ، چونكە ئەمریكا بە هەڵوێستەی كورد لە ئێراق ، توركیا، ئێران و سوریا دەخاتە بەرەی دژی خۆیەوە و ئەم هێزەش ئەمڕۆ لە ئاستێكدایە كە ناتوانرێت بە هەند وەرنەگیرێت و دەتوانێت ببێتە ئاستەنگ لەبەردەم سەركەوتنی بەرنامەی ئەمریكا و توركیادا . بژاری دووەم ئەوەیە كە ئەمریكا دەست لە توركیا بەربدات و تەنیا بە هاوپەیمانی كورد كار بكات بۆ جێبەجێكردنی پڕۆژەكانی ، لەم حاڵەتەشدا توركیا دەكەوێتە بەرەی ئێران و هێزە توندڕەوەكانەوە ، لە ئەنجامی ئەمەشدا شیمانەی سەركەوتنی پڕۆژەی گۆڕانی ڕۆژهەلاّتی ناوین زۆر لاوازە دەبێت و ململانێیەكان ئالۆزتر دەبن . بژاری سێیەمیش ئەوەیە كە ئەمریكا لە پڕۆژەكەیدا پشت بە كورد و تورك ببەستێت . ئەمەش لەو ڕوانگەیەوە كە كورد نەتەوەیەكی داگیركراو و دابەشكراوە و بەرژەوەندی لە گۆڕانكاریدایە و توركیش هاوپەیمانی كۆنی ئەمریكایە و تا ڕادەیەكیش ئەمریكا دەتوانێت كاریگەریی لە سەر دروست بكات و بیگۆڕێت و ڕاستی توركیش وەهایە كە زیاتر لە فارس و عەرەب كراوەترە بە ڕووی ئەمریكادا ، بەلاّم لەم حاڵەتەدا ئەوەی ئاستەنگە ئەوەیە كە تورك بە هیچ شێوەیەك ئامادە نیین و هەتا ئێستاش بەشێكی ناوەندەكانی بڕیار لە دەوڵەتدا ئامادە نیین كورد و كێشەی كورد پەسند بكەن.

لەم سێ حاڵەتەدا ئەوەی دیارە ئەمریكیەكان ئەوەی سێیەمیان لە دوانەكەی تر پێ پەسند ترە ، بەلاّم بۆ ئەوەی بتوانن بگەنە ئەم ئامانجە پێویستە لە نێوان كورد و توركدا نەرمبوونێك درووست بكەن ، چونكە تورك كورد پەسند ناكات و كوردیش تورك بە دوژمنی ژمارە یەكی خۆی دەبینێت، واتە پێویستە كارێكی وەها بكات كە تورك ئیتر نكۆڵی لە بوونی كورد و مافەكانی نەكات و كوردیش بە چاوی دوژمن سەیری تورك نەكات و بگەنە تەباییەك. بۆیە من پێم وایە كە

دروستکردنی کۆردیناتۆری (PKK) و داخوازی لەKKK که ئاگربەست ڕابگەیەنێت و چەك دابنێت و وەسفکردنی ئاگربەستیKKK به هەنگاوی پۆزەتیڤ و ڕێگەگرتن لە تورکیا کە هێرش بکاتە سەر باشووری کوردستان دەکەوێتە چوارچێوەی ئەم سیاسەتەوە .

لەم ڕوانگەیەوە سەیری ئاگربەستی ئەم دواییەی KKK بکەین دەتوانین بڵێین کە کورد ئەمریکا زیاتر ناچارکرد کە خۆی لە بژار و گریمانەی یەکەم بپارێزێت و لە نێوان گریمانەی دووەم و سێیەمدا بژار بکات ، واتە بەم هەنگاوە کورد خۆی کردە بەردی بناخەی هاوکێشەی نوێی ڕۆژهەلاتی ناوین و ڕوداوەکانیش زیاتر ئاماژە بەوە دەکەن کە شیمانە زۆرە لە ئایندەدا هاوپەیمانییەکی کورد و تورك و ئەمریکا گەلاڵە ببێت.